

IZJEMEN DOŽIVLJAJ

OB KRSTU ŠELIGOVE DRAME V REŽIJI D. JOVANOVIČA

SLG Celje je vstopilo v novo leto s krstno uprizoritvijo drame Rudija Šeliga Carovnica iz Zgornje Davče, ki jo je postavil na oder režiser Dušan Jovanovič. Že tako; na začetku je treba zapisati, da si boljšega vstopa v novo leto prijatelji gledališke umetnosti skoraj ne morejo želeli. Predstava namreč vsebuje izrazito sodobno filozofsko problematiko evropskega sveta, ki je utelešena na izjemno ustrezen, čutno in doživljajsko bogat način.

Besedilo Rudija Šeliga, enega najpomembnejših predstavnikov sodobne slovenske literature, postavlja nasproti dva v osnovi različna življenjskega principa. Nasproti si stojita svet evropske civilizacije, ki temelji na razklanosti na telo in duha, na čute in razum, in svet prvinske, predkrščanske enotnosti in celovitosti duha in telesa, razuma in čutov. To nasprotje nam Šeligo prikaže na ravni temeljne celice evropske civilizacije, na ravni družine. Tradicionalno miselnost evropske civilizacije predstavljajo oče, mama in sin Niko, njeno naslednjo nasprotje pa mlada Nilkova žena »s hribov« — Darinka. Oče, ki s svojo tekmovalno miselnostjo simbolizira nenehno stopnjujočo se in samouničujočo voljo do moči, mama, ki je razumsko hladna, a tudi brezobzirno nasilna, in Niko, neboljeni slabič brez lastne volje, se čutiljo ogroženi v trenutku, ko spoznajo Darinkino temeljno drugačnost, njeno prvinsko celovitost in zanikanje vseh pridobitev civilizacije. In kot delamo »civilizirani« Evropejci že stoletja, ko brez milosti in skrajno nasilno preoblikujemo ves svet po svoji podobi (spomnimo se »križarskih vojn«, v imenu »civilizacije in napredka«, v katerih smo si podredili ves svet), tako tudi naša družina brez milosti poseže v življenje in vrednostni sistem Darinke. Zato je Darinka čarovnica, saj so v našem svetu tisti, ki so v temelju drugačni, vedno proglašeni za čarovnike (srednji vek) ali pa umobolne. In kot v vsakdanjem življenju samozadovoljno opravimo s takim »čarovništvom«, tako tudi Darinka v tem svetu nima nobene možnosti in je v skladu z našo zgodovinsko izkušnjo poražena. Njena pot je res poražena, ob tem pa se razkrije tudi vprašljivost naše samozadovoljne civilizacije, ki

se duši v posledicah zarisane miselnosti: v potrošništvu, v onesnaženju, v razčlovečenju medsebojnih odnosov...

Filozofsko dramo, ki je ravno toliko aktualna kot univerzalna, je z veliko mero lastne ustvarjalnosti postavil na oder režiser Dušan Jovanovič, ki se mu je uspelo izogniti možni »akademiški« hladnosti ter nadgraditi besedilo v izrazito sporočilno učinkovit gledališki dogodek. Osnovnemu idejnemu nasprotju je našel tudi v gledališkem izrazu celo vrsto učinkovitih nasprotujočih si prvin, s katerimi je prenesel avtorjevo sporočilo do gledalca na izrazito zaostren, a tudi večplasten način. Že v nekakšnem prologu je nakazal temeljno nasprotje med križem, simbolom tradicionalne evropske metafizike, in prvinskim obredom deklet-vasovalk, ki se poslavljajo od Darinke. V prvem delu je nato kontrastiral šume gospodinj-skih strojev in hladne, brezčustvene odnose v družini ter polnokrvno, čutno eksplozivno Darinko, petje prvinskih pesmi ter ekstatični ples Darinke in Kresnic. V zaključku prvega dela, ko ogenj uniči svet meščanske idile, mu je uspelo ustvariti tudi enega najsugestivnejših prizorov, kar jih poznamo v zgodovini slovenskega gledališča. Tudi v drugem delu, ki se dogaja v prazgodovinski jami, morda pribežališču po katastrofi, je nadaljeval s kontrastiranjem med delovnimi zvoki (ob žaganju, varjenju, vrtanju) in prvinsko ljudsko pesmijo na eni strani ter med to isto pesmijo in vzneseno klasično glasbo »Wagnerja in Straussa) na drugi strani. Nenehno delovanje v drugem delu priča, da se v miselnosti ljudi tudi po katastrofi ni nič spremenilo; ni torej važen prostor in čas, ampak zavest, ideologija. Predstavo je Jovanovič zaključil z izrazito zaostreno interpretacijo, ko se v strogo racionalnem ritmu Srausovega valčka materin svet samozadovoljno zmagovalno zavrti ob v prisilni jopič ukle-njeni Darinki. Konec ni le potrditev materine poti, ampak je njena problematizacija, iz-ziv naša zavesti in vesti.

Oblikovalka odrskega prostora in kostumov Meta Hočvarjeva je prvi del postavila v tipično neizrazit bivalni prostor sodobnega človeka in ga na koncu ob pomoči lučnih čarovnij Chris Johnsono-

ve učinkovito razdejala. Drugi del je postavila v jamo, ki ji je omogočila vrsto izjemno učinkovitih likovnih rešitev in sporočilno večpomenskost.

Med nastopajočimi bo najdlje ostala v spominu prav gotovo Darinka Milade Kalezičeve, ki jo je ta mlada igralka napolnila z enkratnim žarom, prvinsko eksplozivnostjo, neugnano čutnostjo in pristno zmedenostjo v »tujem« svetu. Ob tem je treba posebej poudariti njen izjemen plesni talent, brez katerega taka kreacija sploh ne bi bila mogoča. Mama Jane Šmidove je razumarsko hladna, a v tej hladnosti tudi brezobzirno nasilna. Oče Bruna Baranoviča je v tekmovalno mrzlico ujeti mož, ki ni sposoben ugledati temeljne prevare. Niko Zvoneta Agreža pa je nesamostojen, otroško neboljen mladenič, ki svojo notranjo nezadoščenost utaplja v alkoholu. Pri predstavi sodelujejo tudi plesalke Plesnega gledališča Celje v koreografiji Nade Kokotovičeve in pevke gimnazijskega pevskega zbora, ki pojejo pesmi Darijana Božiča.

Predstava, ki bo odmevala med gledališkim občinstvom zaradi vrste presenetljivih podrobnosti, med zahtevnejšimi gledalci pa zaradi nenavadne kompleksnosti in celovitosti.

SLAVKO PEZDIR

